

การเรียนรู้การสอนกฎหมายในยุคดิจิทัล

Learning and Studying Law in The Digital Age

ชื่องาน วิพูนพงษ์*

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

2410/2 ถนนพหลโยธิน เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900

*ผู้ติดต่อ: E-mail: Chongnang.wi@spu.ac.th, โทร 0817933300, 0 2579 1111 ต่อ 2384

บทคัดย่อ

วิกฤติโรคระบาดโควิด 19 ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้ทั้งผู้สอนและผู้เรียนต้องปรับตัวโดยนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการเรียนการสอนวิชากฎหมาย อย่างไรก็ตาม เนื่องจากความแตกต่างในด้านความพร้อมของอุปกรณ์สื่อสารที่จำเป็นต้องใช้เพื่อจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนซึ่งมีผู้เรียนจำนวนมาก ส่งผลให้ทั้งผู้สอนและผู้เรียนจำเป็นต้องทำความตกลงร่วมกัน เพื่อพยายามจัดหาอุปกรณ์ เครื่องมือ หรือระบบบริหารจัดการการเรียนการสอนที่มีความสะดวก เข้าใจง่ายและเป็นประโยชน์สูงสุดต่อการเรียนการสอนและการวัดผลการเรียนรู้ นอกจากนี้เรื่องของเครื่องมืออุปกรณ์แล้ว ผู้สอนยังต้องคำนึงถึงการปรับแผนการสอนเพื่อเปลี่ยนวิธีการให้เข้ามาสู่การจัดการเรียนการสอนและการวัดผลในระบบออนไลน์อย่างเต็มรูปแบบ เพื่อตอบสนองผู้เรียนและสามารถวัดผลการเรียนรู้ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ บทความวิชาการนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอกระบวนการปรับตัวของผู้สอนและผู้เรียนในการศึกษาวิชากฎหมาย ในช่วงของการแพร่ระบาดของไวรัส โดยบทความจะนำเสนอถึงปัญหาและ อุปสรรค ตลอดจนเครื่องมืออุปกรณ์และระบบบริหารจัดการการเรียนการสอนที่ผู้สอนและผู้เรียนตกลงเลือกใช้ร่วมกัน รวมถึงการปรับเปลี่ยนแผนและกระบวนการเรียนการสอนและการวัดผลการเรียนรู้ และข้อเสนอแนะเพื่อนำมาปรับปรุงการเรียนออนไลน์วิชากฎหมายในยุคดิจิทัล เพื่อให้สื่อสารไปยังผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดในอนาคต

คำหลัก: ระบบบริหารจัดการรายวิชา , การเรียนการสอน, ออนไลน์, เทคโนโลยี, กฎหมาย

Abstract

Since the spread of COVID-19 continuously, both teachers and students have to adapt to the use of technology and apply those technologies to the teaching and learning of legal subjects. However, due to the differences in the availability of communication devices that are needed to manage the classroom which consists of many students, both teachers and students needs to agree on finding the device, tool, or platform that is most convenient, easiest to understand, and most useful for teaching and learning. In addition to tools and equipment, the instructor must also consider the adjustment of the lesson plan in order to comply with a full online teaching

and evaluation. This is to respond to learners and be able to evaluate their learning outcome efficiently. The purpose of this academic paper is to present the adaptation process of teachers and learners in the subject of law during the spread of the virus. The article will examine the problems and obstacles, as well as tools, equipment, or Learning Management System that teachers and students have agreed to use together. Also it will explore the modifying plans and learning processes and learning evaluation. Finally, the paper will provide suggestions to improve the online study in the subject of law through the online platforms in order to communicate with the learners most effectively in the future.

Keywords: Learning Management System , Teaching and learning, Online, Technology, Law

1. บทนำ

การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ส่งผลให้บุคลากรในแวดวงการศึกษาในทุกระดับชั้นต้องมีการปรับตัวด้านการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง จากการคาดการณ์ขององค์การอนามัยโลก พบว่า ผู้เรียนกว่า 369 ล้านคนได้รับผลกระทบจากการระบาดของโรค ส่งผลให้ทั้งผู้สอนและผู้เรียนไม่สามารถเข้าชั้นเรียนในห้องเรียนได้ตามปกติ จากตัวเลขการปิดสถาบันการศึกษาของรัฐบาลกว่า 15 ประเทศทั่วโลก [4] ส่งผลให้สถาบันการศึกษาทุกแห่งต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการในการเรียนการสอน รวมถึงปรับตัวในการสื่อสารกับผู้เรียน ตลอดจนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและวิถีการใช้ชีวิต โดยในด้านการเรียนการสอนนั้น สถาบันการศึกษาทุกแห่งจำเป็นต้องปรับตัวด้วยการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเรียนการสอน จากแต่เดิมที่ผู้สอนและผู้เรียนเคยพบปะกันในชั้นเรียนตามปกติ มาเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดเรียนรู้และพบปะผู้เรียนผ่านระบบออนไลน์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การศึกษาเรียนรู้สามารถดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ ไม่ให้การเรียนการสอนต้องหยุดชะงัก โดยในการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลันเช่นนี้ องค์กรภาคการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนย่อมจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านการบริหารและนโยบายต่างๆ เพื่อปรับตัวให้สามารถตอบรับกับสถานการณ์ดังกล่าว ซึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อ “ผู้สอน” และ “ผู้เรียน” อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ได้หยิบยกข้อมูลแบบสอบถามนักเรียนอายุ 15 ปี และผู้บริหารโรงเรียนของ PISA 2018 จากจำนวน 79 ระบบการศึกษาในกลุ่มประเทศ OECD (องค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ) เพื่อหาข้อสรุปเกี่ยวกับการเข้าถึงการเรียนการสอนออนไลน์ของไทย พบว่านักเรียนไทยยังขาดแคลนปัจจัยสำหรับการเรียนออนไลน์ ได้แก่ สถานที่ อุปกรณ์สำหรับเรียนรู้ และอินเทอร์เน็ต อย่างไรก็ตาม เมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ ในอาเซียน พบว่าประเทศไทยมีความพร้อมในด้านของผู้สอนและอุปกรณ์ดิจิทัลที่ใช้ประกอบการเรียนการสอนในระบบออนไลน์มากกว่ากลุ่มประเทศ [3] ในส่วนที่เกี่ยวกับระบบการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยนั้น พบว่าสถาบันการศึกษาหลายแห่งได้รับผลกระทบต่อการเรียนการสอนเป็นอย่างมาก ซึ่งมูลนิธิคีนันแห่งเอเชียได้ทำการวิเคราะห์และสรุปเป็นประเด็นปัญหาสำคัญไว้ 3 ประการ [7]

ประการแรก ประเด็นด้านความเหลื่อมล้ำและไม่เท่าเทียมทางการศึกษา เนื่องจากความไม่พร้อมทางด้านอุปกรณ์รองรับการเรียนของผู้เรียน จากการสำรวจพบว่าผู้เรียนจำนวนหนึ่งอาจไม่มีอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ หรือมีอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ที่ไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอสำหรับการเรียนหนังสือผ่านช่องทางออนไลน์ ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดช่องว่างระหว่างโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาที่เพิ่มมากขึ้น *ประการที่สอง* ประเด็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพของการเรียนการสอนออนไลน์ หรือที่เรียกว่าการเรียนการสอนผ่านระบบอีเลิร์นนิง (e-Learning) ที่ยังไม่สมบูรณ์หรือยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ส่วนหนึ่งอาจเกิดจากจำนวนผู้สอนที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการใช้เทคโนโลยีในการสนับสนุนหรือประกอบการเรียนการสอนนั้นยังมีจำนวนน้อย รวมถึงผู้สอนส่วนหนึ่งอาจยังไม่สามารถปรับตัวหรือปรับเปลี่ยนเทคนิคจากการเรียนการสอนในห้องเรียนมาสู่การเรียนการสอนออนไลน์ได้ ซึ่งประเด็นปัญหานี้ อาจส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน รวมถึงอาจทำให้ผู้เรียนขาดโอกาสในการเรียนรู้ด้วยการฝึกฝนและปฏิบัติในบางเรื่อง *ประการที่สาม* ปัญหาเกี่ยวกับความไม่พร้อมหรือความไม่เพียงพอของระบบหรือเทคโนโลยีต่างๆ ในการที่จะเข้ามาช่วยส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนการสอนออนไลน์ ส่งผลให้ผู้สอนอาจไม่สามารถวางแผนการถ่ายทอดความรู้ รวมถึงแผนการติดตามความก้าวหน้าการเรียนรู้และประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้เรียนได้อย่างเป็นระบบ

สำหรับการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาของประเทศไทยนั้น ทั้งในส่วนของมหาวิทยาลัย องค์กรภาครัฐและภาคเอกชนต่างได้มีการพัฒนาระบบการเรียนการสอนแบบออนไลน์ควบคู่ไปกับระบบการเรียนการสอนออนไลน์อยู่แล้วตั้งแต่ก่อนเกิดสถานการณ์โรคระบาด กล่าวคือ ได้มีการเปิดใช้ระบบ e-Learning ซึ่งเป็นระบบการเรียนการสอนผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศที่เป็นแพลตฟอร์มที่หน่วยงานได้จัดทำขึ้นเอง โดยเน้นที่ผู้เรียนเป็นสำคัญตามความสามารถและความสนใจ ซึ่งสามารถเรียนได้ตลอดเวลาและทุกสถานที่ โดยผู้เรียนสามารถเข้ามาปรึกษาแลกเปลี่ยนกับผู้สอนหรือเพื่อนร่วมชั้นเรียนบนแพลตฟอร์มได้เช่นเดียวกับการเรียนการสอนแบบออนไลน์หรือการเรียนการสอนในห้องเรียนตามปกติ [6] ในระบบการเรียนการสอนแบบ e-Learning นี้ โดยทั่วไปมักจะประกอบด้วยช่องทางอำนวยความสะดวกในการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้สอนและผู้เรียนผ่านทางออนไลน์ผ่าน E-mail หรือช่องทางอื่น ๆ ตามที่มหาวิทยาลัยกำหนด [1] อย่างไรก็ตาม การเรียนการสอนรูปแบบนี้ยังคงเน้นไปที่การสนับสนุนการเรียนการสอนในขณะที่ผู้เรียนอยู่นอกเวลาหรือเมื่อผู้เรียนมีเวลาว่าง นอกจากนี้ผู้เรียนยังสามารถหาเวลาและโอกาสมาพบปะผู้สอนหรือนักศึกษาอื่นได้ตลอดเวลา ซึ่งเป็นเสมือนการแก้ไขปัญหาและเพิ่มศักยภาพในการจัดการเรียนการสอนก่อนที่จะเกิดสถานการณ์ของโรคระบาด โดยบนแพลตฟอร์มระบบ e-Learning นี้ ผู้สอนสามารถจัดเตรียมการเรียนการสอนด้วยสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย ผู้เรียนสามารถอ่านทบทวนเนื้อหาย้อนหลัง และยังเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ได้ทุกที่ ทุกเวลา เพื่อพัฒนาความรู้ตามความสามารถของตน

ในช่วงเกิดเหตุการณ์การระบาดของโรคโควิด -19 ในประเทศไทยนั้น เป็นช่วงเวลาเดียวกับที่ผู้สอนต้องจัดการเรียนการสอนรายวิชากฎหมายให้กับนักศึกษามหาวิทยาลัยศรีปทุมและสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ซึ่งแต่เดิมก่อนที่จะมีสถานการณ์การระบาด ผู้สอนเคยใช้การเรียนการสอนกฎหมายแบบบรรยายและยกตัวอย่างในชั้นเรียน รวมถึงใช้การเขียนอธิบายเป็นลำดับบนกระดาน ประกอบกับการใช้โปรแกรม

ไมโครซอฟท์ และใช้การวัดประเมินผลการเรียนรู้ด้วยการสอบปลายภาคตามปกติ อย่างไรก็ตาม เมื่อได้รับผลกระทบจากการระบาดที่มีการแพร่ระบาดเป็นวงกว้างและจำนวนผู้ติดเชื้อเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลกระทบต่อสถานศึกษาจำนวนมากที่ต้องปิดสถานที่ชั่วคราว ส่งผลให้ผู้สอนหลายท่านในสถาบันการศึกษาต่างๆ จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนแบบการจัดการเรียนการสอนให้แก่ นักเรียน นักศึกษา จากเดิมที่เป็นการเรียนในห้องเรียนไปเป็นรูปแบบเรียนผ่านระบบออนไลน์ ด้วยเหตุนี้ การเรียนการสอนในรายวิชากฎหมายในภาคการศึกษาดังกล่าว ผู้สอนจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอนจากการเรียนในห้องเรียนตามปกติมาเป็นการเรียนการสอนแบบออนไลน์ตลอดทั้งวิชา ตั้งแต่ประมาณกลางเดือนมกราคม - มีนาคม 2564 ซึ่งเป็นช่วงระยะเวลาตลอดภาคการศึกษาที่ 2/2563 โดยจำเป็นต้องอาศัยเครื่องมือและระบบออนไลน์ต่างๆ มาช่วยสนับสนุนการเรียนการสอนด้วย เช่นเดียวกัน

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อนำเสนอถึงแนวทางการจัดการจัดการเรียนการสอนกฎหมายในช่วงการระบาดของไวรัสโควิด-19
2. เพื่อนำเสนอเครื่องมืออุปกรณ์และระบบบริหารจัดการการเรียนการสอนออนไลน์ที่เหมาะสมกับการเรียนการสอนวิชากฎหมายในยุคดิจิทัล
3. เพื่อนำเสนอถึงการปรับตัวในเรียนการสอนและการวัดผลการเรียนรู้ รวมถึงข้อเสนอแนะเพื่อนำมาปรับปรุงการเรียนวิชากฎหมายในยุคดิจิทัล

3. ขอบเขตการศึกษา

การศึกษารั้ครั้งนี้เป็นการศึกษากระบวนการปรับตัวของผู้สอนและผู้เรียนในการเรียนการสอนวิชากฎหมาย โดยนำเสนอถึงข้อจำกัด ปัญหาและอุปสรรค ตลอดจนเครื่องมืออุปกรณ์ และระบบบริหารจัดการการเรียนการสอนที่ผู้สอนและผู้เรียนตกลงเลือกใช้ร่วมกัน เพื่อนำมาปรับปรุงการเรียนออนไลน์ในยุคดิจิทัลให้สื่อสารไปยังผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดในอนาคต

4. ผลการศึกษา

4.1 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนวิชากฎหมายในระบบออนไลน์ในช่วงโควิด-19

ในช่วงเวลาเริ่มต้นของการระบาดของโรคโควิด -19 ระลอกที่สองในประเทศไทยนั้น เป็นช่วงระหว่างกาเปิดภาคการศึกษาที่ 2/2563 ซึ่งผู้สอนต้องจัดเตรียมการเรียนการสอนแบบบรรยายในรายวิชากฎหมายให้กับ นักศึกษามหาวิทยาลัยศรีปทุม และสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ทั้งนี้ เมื่อได้รับผลกระทบจากการระบาดระลอกสองดังกล่าว ส่งผลให้ผู้สอนจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอนจากการเรียนในห้องเรียนตามปกติมาเป็นการเรียนการสอนแบบออนไลน์ตลอดทั้งวิชา ตั้งแต่ประมาณกลางเดือนมกราคม - มีนาคม 2564 ซึ่งเป็นช่วงระยะเวลาตลอดภาคการศึกษาที่ 2/2563 โดยผู้สอนได้ดำเนินการเรียนการสอนผ่านทางระบบ Learning Management System - LMS หรือระบบการจัดการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัย

4.2 กระบวนการจัดการเรียนการสอนวิชากฎหมายบนแพลตฟอร์มออนไลน์ในช่วงโควิด-19

ปัจจุบันเครื่องมือและเทคโนโลยีที่เข้ามาช่วยอำนวยความสะดวกและและสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนออนไลน์นั้นมีอยู่จำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็น โปรแกรมแพลตฟอร์มของ Google ซึ่งได้ออกแบบระบบแพลตฟอร์มออนไลน์ G Suite for Education เป็นเครื่องมือที่ครบรูปแบบในการพัฒนาการเรียนการสอนของผู้สอนในการสื่อสารต่อผู้เรียน ระบบ Microsoft Educator Center ที่พัฒนาฟังก์ชัน Microsoft Office มาพัฒนาให้ผู้สอนสามารถสอนสด (live) ให้กับผู้เรียนได้ หรือ Applications ที่ใช้งานง่ายอย่าง โปรแกรม ZOOM, Webex, Google Meet, Microsoft Team, Kahoot, YouTube, Skype รวมถึงเครื่องมือต่างๆ ที่ช่วยอำนวยความสะดวกให้กับผู้สอนในการติดต่อสื่อสารกับผู้เรียนผ่านทางสื่อโซเชียลที่ใช้กันอย่างแพร่หลาย ตัวอย่างเช่น แอปพลิเคชัน Line, Facebook หรือ Instagram ก็เป็นเครื่องมือที่สามารถนำมาใช้ควบคู่ไปกับการเรียนการสอนแบบออนไลน์ได้

นอกจากนี้ ในสถาบันการศึกษาต่างๆ ยังมีเครื่องมือสำคัญที่ใช้สนับสนุนการเรียนการสอนออนไลน์ และการบริหารจัดการรายวิชา เรียกว่า ระบบบริหารจัดการรายวิชา หรือ Learning Management System [10] ซึ่งถือได้ว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งของการเรียนการสอน โดยระบบนี้จะทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการจัดการการเรียนการสอน เป็นเสมือนระบบที่รวบรวมเครื่องมือต่างๆ ที่ได้ออกแบบไว้อย่างเหมาะสมเพื่อให้ความสะดวกแก่ผู้ใช้ในการจัดการการเรียนการสอนแบบออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ [9]

Learning Management System หรือระบบ LMS คือ ระบบที่รวบรวมเครื่องมือหลายๆ ประเภทที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนการสอนออนไลน์เข้าไว้ด้วยกันโดยมีจุดประสงค์เพื่อช่วยสนับสนุนผู้ใช้ทั้งสามกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้เรียน กลุ่มผู้สอน และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญทางด้านเทคนิค และนอกนี้ยังครอบคลุมถึงการจัดการ (Manipulation) การปรับปรุง (Modification) การควบคุม (Control) การสำรองข้อมูล (Backup) การสนับสนุนข้อมูล (Support of data) การบันทึกสถิติผู้เรียน (Student records) และการตรวจคะแนนผู้เรียน (Graded material) ซึ่งผู้ใช้สามารถเรียกใช้เครื่องมือต่าง ๆ เหล่านี้ผ่านทางหน้าเว็บเบราว์เซอร์ (Web browsers) โดยใช้โปรแกรมการอ่านเว็บแบบมาตรฐานทั่วไป [2]

องค์ประกอบหลักของระบบ LMS มี 4 ระบบที่สำคัญ คือ

- 1. ระบบจัดการรายวิชา (Course Management System)** ได้แก่ เครื่องมือช่วยสร้างรายวิชา จัดทำ และ นำเข้าเนื้อหาของรายวิชา จัดทำแหล่งค้นคว้าข้อมูลในรายวิชา ทำกิจกรรมเสริมในรายวิชา
- 2. ระบบบริหารจัดการข้อมูลผู้เรียน (User Management System)** ได้แก่ ระบบบริหารจัดการผู้เรียนในรายวิชา สามารถสร้างกลุ่มผู้เรียนตามการใช้งานได้หลายระดับ มีระบบตรวจสอบสมาชิกผู้ใช้งาน และ การเก็บรายละเอียดข้อมูลผู้เรียน

3. ระบบตรวจสอบกิจกรรมและติดตามประเมินผล (Test & Tracking Management System)

ได้แก่ เครื่องมือช่วยสร้างกิจกรรมแบบทดสอบ กิจกรรมการบ้าน และระบบทดสอบประเมินผลการเรียน

4. ระบบจัดการการสื่อสารและปฏิสัมพันธ์ (Communication Management System) เป็นส่วน

ส่งเสริมการเรียนให้มีการติดต่อสื่อสารกัน ทั้งระหว่างผู้สอน – ผู้สอน, ผู้สอน – ผู้เรียน, และผู้เรียน – ผู้เรียน ซึ่งมีทั้ง รูปแบบ Online และ Offline ได้แก่ Web-board, E-mail, Chat room, News, Calendar เป็นต้น [8]

ในการจัดการเรียนการสอนวิชากฎหมายในช่วงโควิด-19 ผู้สอนได้ปรับตัวโดยเลือกใช้เครื่องมือเพื่อรองรับการพัฒนาการเรียนการสอนและการออกแบบระบบการสอนที่เหมาะสม โดยเบื้องต้นผู้สอนได้ปรับการใช้งานจากแพลตฟอร์มที่มีอยู่แล้วที่หลากหลาย ร่วมกับการใช้ระบบ Learning Management System (LMS) หรือระบบการจัดการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัย ทั้งของมหาวิทยาลัยศรีปทุม และสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง เพื่อนำมาปรับให้เข้ากับรูปแบบการสอนที่ผู้สอนต้องการ โดยการประยุกต์ใช้ระบบการจัดการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัย มาเป็นส่วนเสริมในการจัดการเรียนการสอนวิชากฎหมาย ผ่านทางระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตนี้ จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงเนื้อหา กิจกรรมต่าง ๆ ได้จากทุกที่ ทุกเวลา เพื่อเพิ่มช่องทางการเข้าถึงเนื้อหาบทเรียน เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์แบบพกพา ผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพิ่มประสิทธิภาพในด้านการเรียนการสอนมากยิ่งขึ้น

จากการใช้งานระบบ Learning Management System ของทั้งสองมหาวิทยาลัยนั้น ผู้สอนพบว่าระบบนี้มีประโยชน์อย่างมากต่อการสนับสนุนให้เกิดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเบื้องต้นผู้สอนได้ตกลงร่วมกันกับผู้เรียน โดยกำหนดว่าผู้สอนจะดำเนินการจัดการเรียนการสอนและการติดต่อสื่อสารกับผู้เรียนผ่านทางระบบการจัดการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยเป็นหลัก นอกจากนี้ ผู้สอนจะอาศัยเทคโนโลยีเครื่องมือหรือแพลตฟอร์มออนไลน์อื่นๆ อีกสามชนิดร่วมด้วยเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น เครื่องมือเหล่านี้ ได้แก่ 1) Line 2) Zoom Cloud Meetings/Recording 3) YouTube โดยมีกระบวนการในการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

1. ขั้นตอนการดำเนินการกระบวนการเรียนการสอน

อันดับแรก ผู้สอนได้ตั้งไลน์กรุป และแจ้งผู้เรียนผ่านทางไลน์กรุปให้ทราบถึงรหัสและวิธีการล็อกอินเข้าห้องเรียนผ่านโปรแกรม Zoom Cloud Meetings และระบบ Learning Management System ของมหาวิทยาลัย โดยผู้สอนได้นำข้อมูลใบรายชื่อการลงทะเบียนเรียนของนักศึกษาจากระบบที่มีการเชื่อมต่อกับสำนักทะเบียนและประมวลผล มาตรวจสอบกับรายชื่อสมาชิก และทำการตรวจสอบให้ถูกต้อง

2. การเรียนการสอน

ผู้สอนได้บันทึกเทปการเรียนการสอนไว้ล่วงหน้าผ่านโปรแกรม Zoom Cloud Meetings โดยในระหว่างบรรยายก็ได้มีการแชร์หน้าจอและเขียนอธิบายในลักษณะที่คล้ายกับการสอนในห้องเรียนปกติ และหลังจากนั้นจึงนำคลิปวิดีโอที่ได้ไปอัปโหลดและบันทึกลงใน YouTube เพื่อให้สามารถนำลิงค์ของวิดีโอมาส่งในระบบ Learning Management System (LMS) ของมหาวิทยาลัย เพื่อให้ให้นักศึกษาเข้ามาเรียนรู้และทบทวนได้ โดยที่นักศึกษาไม่ต้องเสียเวลาในการดาวน์โหลดไฟล์ นอกจากนี้ ผู้สอนจะบันทึกเทปการสอนต่อเนื่องโดยเฉลี่ยครั้ง

ละประมาณ 30 นาที ทั้งนี้เพื่อลดปัญหาระยะเวลาของการอัปโหลดวิดีโอเพื่อบันทึกลงในเครื่องคอมพิวเตอร์ หรือในระบบ YouTube

ในส่วนของการมอบหมายงานผ่านระบบการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์นั้น เนื่องจากระบบออนไลน์นี้ได้ช่วยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถค้นคว้าและคิดนอกกรอบได้มากยิ่งขึ้น ผู้สอนจึงได้ปรับตัวและประยุกต์ใช้วิธีการใหม่ในการเรียนการสอน โดยหันมามอบหมายงานที่ต้องใช้ทักษะในการค้นคว้า ถอดความ และแปลภาษาต่างประเทศ ตัวอย่างเช่น ได้มอบหมายให้ผู้เรียนศึกษาและวิเคราะห์คำพิพากษาของศาลในต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับสิทธิบัตร ซึ่งผลการประเมินพบว่าผู้เรียนส่วนใหญ่สามารถค้นคว้าและตอบคำถามเชิงวิเคราะห์ได้อย่างดี รวมถึงสามารถเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกฎหมายไทยและกฎหมายของต่างประเทศได้ด้วย

กระบวนการต่าง ๆ เหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการเรียนรู้รอบของผู้เรียน ซึ่งการเรียนการสอนออนไลน์จะช่วยสนับสนุนให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบและเป็นเจ้าของการเรียนรู้ของตนเองมากขึ้น รวมถึงเมื่อผู้เรียนสามารถเข้าใจบทเรียนก็จะเป็นโอกาสที่จะวางแผนการเรียนรู้ของตนเองร่วมกับผู้สอนได้

4.3 การวัดประเมินผลการเรียนรู้ผ่านระบบ Learning Management System (LMS)

สำหรับการการวัดประเมินผลการเรียนรู้ในรายวิชากฎหมายและจริยธรรมเทคโนโลยีสารสนเทศ ของนักศึกษาคณะเทคโนโลยีสารสนเทศ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบังนั้น ผู้สอนได้ปรับเปลี่ยนจากการวัดประเมินผลการเรียนรู้ด้วยการสอบปลายภาค มาเป็นการวัดประเมินผลการเรียนรู้ด้วยการทำแบบฝึกหัดและส่งงานในระบบ Learning Management System ตามหัวข้อและภายในกำหนดเวลาที่ได้รับมอบหมาย โดยแบ่งคะแนนแบบฝึกหัดแต่ละครั้งออกเป็นคะแนนในระดับต่างๆ ที่ไม่เท่ากัน ตามระดับความยากง่ายและวัตถุประสงค์การเรียนรู้ หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าเป็นการประเมินผลผู้เรียนโดยให้น้ำหนักต่อการประเมินโอกาสทางการเรียนมากกว่าการวัดความรู้ด้วยคะแนนสอบนั่นเอง

จากการวัดประเมินผลการเรียนรู้ดังกล่าว ผู้สอนพบว่าภาระการให้น้ำหนักกับตัวชี้วัดผลการเรียนรู้ของนักศึกษาที่ไม่ใช่ด้านวิชาการ (non-academic measure) มากขึ้น ส่งผลให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้น กล่าวคือ ในระบบ Learning Management System จะมีระบบตั้งเวลาเพื่อให้นักศึกษาส่งงานภายในเวลาที่กำหนด หากนักศึกษาส่งช้าเกินกำหนดเวลา หรือไม่ส่งงาน ระบบจะแจ้งเตือนที่หน้าจอของนักศึกษาและผู้สอนด้วยเช่นเดียวกัน ดังนี้ ระบบดังกล่าวจึงช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบและกระตือรือร้นในการส่งงาน ทำแบบฝึกหัดเพื่อพัฒนาตนเอง หรือทำแบบทดสอบเพื่อวัดความรู้มากขึ้น รวมถึงผู้สอนก็สามารถใช้กำหนดเวลาในการส่งงานมาเป็นส่วนหนึ่งในการวัดและประเมินคุณภาพงานของนักศึกษาที่ส่งภายในกำหนดเวลา หรือส่งเกินกำหนดเวลา เพื่อนำมาให้คะแนนในงานหรือแบบทดสอบนั้นได้อย่างเป็นธรรมมากขึ้น แม้สถานการณ์การระบาดของโรค COVID-19 สิ้นสุดลงแล้ว การจัดการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์ที่พัฒนาจากวิกฤติในครั้งนี้ จะสามารถต่อยอดเป็นระบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานกับห้องเรียนออฟไลน์ที่สามารถพัฒนาได้ในอนาคต

นอกจากนี้ ข้อดีอีกประการหนึ่งของระบบการเรียนการสอนออนไลน์ คือ ผู้สอนสามารถจัดทำแผนการเรียนการสอนได้ทันสมัยเข้าถึงข้อมูลได้รวดเร็วมากขึ้น แม้จะมีข้อจำกัดระหว่างผู้เรียนและผู้สอนแต่ก็ยังลดการเสียเวลาในการเดินทาง มีโปรแกรมช่วยบริหารจัดการที่รวดเร็วมากขึ้น การจัดทำเอกสารและแบบทดสอบเพื่อใช้ประเมินการเรียนได้สะดวกมากขึ้น เช่น ระบบการคิดคะแนนรวม (Aggregation Method) โดยกรอกรายละเอียดใน Gradebook ของรายวิชา ซึ่งเป็นฟังก์ชันของระบบ Learning Management System เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ระบบการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์ ยังมีข้อเสียเนื่องจากการสอนแบบสื่อสารทางเดียว ทำให้มีโอกาสเกิดความผิดพลาดในการรับรู้ เพราะฉะนั้นต้องมีแบบทดสอบเพื่อประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียนหลังการสอน รวมทั้งการประเมินอุปสรรคในการเข้าถึงอุปกรณ์เรียนออนไลน์ นอกจากนี้ การควบคุมผู้เรียนผ่านหน้าจออาจทำได้ยากกว่าการเรียนการสอนปกติ ผู้สอนจึงต้องพยายามที่จะมีปฏิสัมพันธ์และมีการสื่อสารกับผู้เรียนมากยิ่งขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม ปัญหานี้เชื่อว่าทั้งผู้สอนและผู้เรียนต่างสามารถแก้ไขและปรับตัวได้ โดยการวางข้อตกลงร่วมกันของทั้งสองฝ่าย ซึ่งจะช่วยให้สถานการณ์ดีขึ้น และช่วยให้รูปแบบการเรียนการสอนนี้ลงตัวมากขึ้น และส่งผลดีได้ในอนาคต

การวัดผลการศึกษาของนักศึกษาที่เหมาะสมกับการเรียนการสอนออนไลน์ อาจเป็นการวัดผลสอบที่เป็นการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง (Independent Study) ซึ่งผู้สอนได้ทดลองดำเนินการกับนักศึกษาในช่วงโควิด-19 ที่ผ่านมา ซึ่งมีใช้การวัดผลจากการสอบปลายภาคหรือการท่องจำเพียงแต่อย่างเดียว อย่างไรก็ตาม ส่วนที่เป็นปัญหาสำคัญที่สุดคือการประเมินผล ซึ่งหมายถึงการติดตามว่าผู้เรียนเข้าใจมากน้อยเพียงใด อุปสรรคของการประเมินผล การเรียนของการเรียนการสอนออนไลน์ประการหนึ่งคือ ผู้สอนต้องมีการสังเกตการเปลี่ยนแปลงของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องใกล้ชิด ซึ่งผู้สอนได้ประยุกต์การใช้งาน Breakout rooms in Zoom for Teaching and learning ซึ่งเป็นฟังก์ชันหนึ่งในโปรแกรม Zoom Cloud Meetings โดยสร้าง “ห้องแยกย่อย” สำหรับผู้สอนและนักศึกษารายบุคคล เพื่อพูดคุยสอบถามเกี่ยวกับการเรียนการสอนในภาคการศึกษาที่ผ่านมาก่อนปิดรายวิชา เพื่อประกอบการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง

ความท้าทายในการจัดการเรียนการสอนช่วงภาวะวิกฤต Covid-2019 และ New Normal นั้น คณาจารย์และนักศึกษาต่างต้องปรับตัว พัฒนาตนเองโดยการศึกษาวิธีการใช้แอปพลิเคชันและระบบการจัดการเรียนการสอนต่าง ๆ ที่มีอยู่ เพื่อที่จะนำมาใช้ในการเรียนการสอน ส่งผลให้เกิดปรากฏการณ์หนึ่งที่ได้เห็นได้ชัดเจนท่ามกลางสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ที่ทำให้การเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์ มีความสะดวกและรวดเร็วขึ้น ทั้งนี้ การออกแบบการเรียนการสอนต้องมีการวางโครงสร้างอย่างเป็นระบบต่อเนื่องทั้งภาคการศึกษาในเรื่องระยะเวลาในการเรียน การวัดผล การประเมินผลและการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน ตลอดจนการมีข้อมูลที่ชัดเจนและแพลตฟอร์มการเรียนการสอนที่เหมาะสม จะช่วยตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและผู้สอนได้ เพื่อสร้างพื้นที่ให้ผู้เรียนเกิดความไว้วางใจสามารถเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพภายใต้รูปแบบออนไลน์ได้ดียิ่งขึ้น

5. สรุป

บริบทการเรียนการสอนระบบออนไลน์ในสาขาวิชานิติศาสตร์นั้น แต่เดิมแนวการเรียนของผู้เรียนจะเน้นการอ่านเอกสาร ส่วนการสื่อสารระหว่างผู้สอนและผู้เรียนนั้นจะเน้นการบรรยายและอธิบายเป็นหลัก ผู้เรียนอาจมีการสื่อสารกับผู้สอนหรือมีการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันในห้องเรียนหรือนอกห้องเรียนบ้าง แต่การเรียนการสอนบนแพลตฟอร์มออนไลน์ ควบคู่ไปกับระบบบริหารจัดการรายวิชาภายใต้ระบบการจัดการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัย (LMS) ที่ช่วยการบันทึกการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถทบทวนได้ย้อนหลังได้ ก็อาจจะสามารถเข้ามาช่วยส่งเสริม สร้างความเข้าใจ และสนับสนุนการสื่อสารระหว่างผู้สอนและผู้เรียนในบทเรียนวิชากฎหมาย และช่วยพัฒนาการเรียนการสอนในวิชานิติศาสตร์ให้ก้าวหน้าไปได้มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ การวางระบบและสร้างข้อตกลงร่วมกันกับผู้เรียนก็มีความสำคัญ เพื่อลดปัญหากรณีนักศึกษาไม่เข้าเรียน หรือรวมถึงการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทำกิจกรรมออนไลน์อื่น ๆ นอกเหนือจากการเรียนการสอนเพียงอย่างเดียว เพื่อลดช่องว่างระหว่างผู้สอนและผู้เรียน แม้จะเป็นเพียงการพบกันบนหน้าจอก็ตาม

ในส่วนของข้อเสนอแนะนั้น ในมุมมองของผู้เขียนเห็นว่าการสอนออนไลน์มีจุดอ่อนสำคัญประการหนึ่ง กล่าวคือ การที่ผู้สอนและผู้เรียนจะไม่ได้มีโอกาสรู้จักตัวตนซึ่งกันและกัน เมื่อทั้งสองฝ่ายต่างย้ายบทเรียนและการติดต่อมาไว้บนอุปกรณ์ออนไลน์ โอกาสที่จะเห็นสีหน้าและอารมณ์ของแต่ละฝ่ายมีน้อยลง การดูแลใส่ใจผู้เรียนอย่างใกล้ชิดก็ทำได้ยากยิ่งขึ้น หรือแม้กระทั่งการสื่อสารทำความเข้าใจกับนักศึกษาบนแพลตฟอร์มออนไลน์ อาจทำได้ไม่ดีเท่าการสอนในรูปแบบเดิม อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนยังคงมีความเห็นว่า ในบางบริบทการสอนออนไลน์ อาจจะตอบสนองผู้เรียนได้ดีกว่าการเรียนการสอนในห้องเรียน ตัวอย่างเช่น การสอนออนไลน์จะช่วยให้ผู้สอนสามารถตั้งคำถามหรือโยนโจทย์ที่ทำทลายไปให้นักศึกษาได้ค้นคว้า และหาคำตอบด้วยตัวเอง นอกจากนี้ การเรียนการสอนออนไลน์ยังมีจุดเด่นที่ทำให้ผู้เรียนทุกคนสามารถเข้าถึงเนื้อหาการเรียนการสอนได้อย่างเท่าเทียมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเขียนอธิบายบนหน้าจอ จะไม่มีความต่างของระยะห่างระหว่างจอหรือกระดาน กับถောင်းของผู้เรียน ซึ่งจุดนี้ผู้สอนเห็นว่าเป็นประเด็นสำคัญที่น่าจะนำมาใช้สนับสนุนและพัฒนาการเรียนการสอนกฎหมายบนระบบออนไลน์ต่อไป

นอกจากนี้ การที่ผู้สอนตระหนักอยู่เสมอว่าผู้เรียนมีเวลาและมีความสามารถที่จะค้นคว้าได้ด้วยตนเอง ทั้งจากระยะเวลา อุปกรณ์ เทคโนโลยี และแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ ยังช่วยให้ผู้สอนสามารถประเมินความสามารถของผู้เรียนได้สูงขึ้นอีกด้วย

6. เอกสารอ้างอิง

[1] ถนอมพร เลหาจรัสแสง. (2545). Designing e-Learning หลักการออกแบบและการสร้างเว็บเพื่อการเรียนการสอน. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

[2] ถนอมพร เลหาจรัสแสง. (2547). ระบบบริหารจัดการการเรียนรู้□, [ระบบออนไลน์], แหล่งที่มา <http://www.it.chiangmai.ac.th/>, เข้าดูเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2564.

[3] ไทยรัฐออนไลน์. (20 พฤษภาคม 2563). สรุปรายข้อดีข้อเสียการ 'เรียนออนไลน์' ดีหรือไม่ อย่างไร. สืบค้นจาก <https://www.thairath.co.th/lifestyle/tech/1848004>. เข้าถึงเมื่อ 20 มิถุนายน 2563

[4] ปราณ สุวรรณทัต. (13 เมษายน 2563). โครระบาดทำให้เห็นความไม่เท่าเทียม เรียนออนไลน์อาจไม่ตอบโจทย์ เพราะเด็กบางคนขาดอุปกรณ์. สืบค้นจาก <https://brandinside.asia/%E0%B9%89how-covid-19-transform-education-system/>. เข้าถึงเมื่อ 5 มิถุนายน 2564

[5] ภูษิมา ภิญโญสินวัฒน์. (7 พฤษภาคม 2563). จัดการเรียนการสอนอย่างไรในสถานการณ์โควิด-19: จากบทเรียนต่างประเทศสู่การจัดการเรียนรู้ของไทย. สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ). สืบค้นจาก <https://tdri.or.th/2020/05/examples-of-teaching-and-learning-in-covid-19-pandemic/>. เข้าถึงเมื่อ 10 มิถุนายน 2564.

[6] มนต์ชัย เทียนทอง. (2548). การออกแบบและพัฒนาคอสมแวร์สำหรับบทเรียนคอมพิวเตอร์. กรุงเทพฯ ภาควิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

[7] มูลนิธิคีนันแห่งเอเชีย (2563). การแพร่ระบาดของโควิด19 สร้างผลกระทบต่อการศึกษาไทยที่สำคัญ 3 ประการ, [ระบบออนไลน์], แหล่งที่มา <https://www.kenan-asia.org/th/covid-19-%20education-impact> , เข้าดูเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2564.

[8] มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี (2563). คู่มือการใช้งานระบบ RMUTI LMS สำหรับผู้สอน โดยแผนกงานอีเลิร์นนิ่งและเทคโนโลยีการศึกษา มทร.ธัญบุรี, [ระบบออนไลน์], แหล่งที่มา <https://lms.rmuti.ac.th/LMS-UserGuide.pdf>, เข้าดูเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2564.

[9] รักศักดิ์ เลิศคงคาทิพย์ (2551). ระบบจัดการการเรียนการสอน LMS (Learning Management System), *บรรณสาร มศก.ท.*, 16, เมษายน 2551, หน้า 22 – 33.

[10] วัฒนา เขียวสุวรรณ (2550). การศึกษาเพื่อพัฒนาระบบบริหารจัดการรายวิชาสำหรับบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์, *วารสารมหาวิทยาลัยนเรศวร*, 15(2) , หน้า 117– 125.